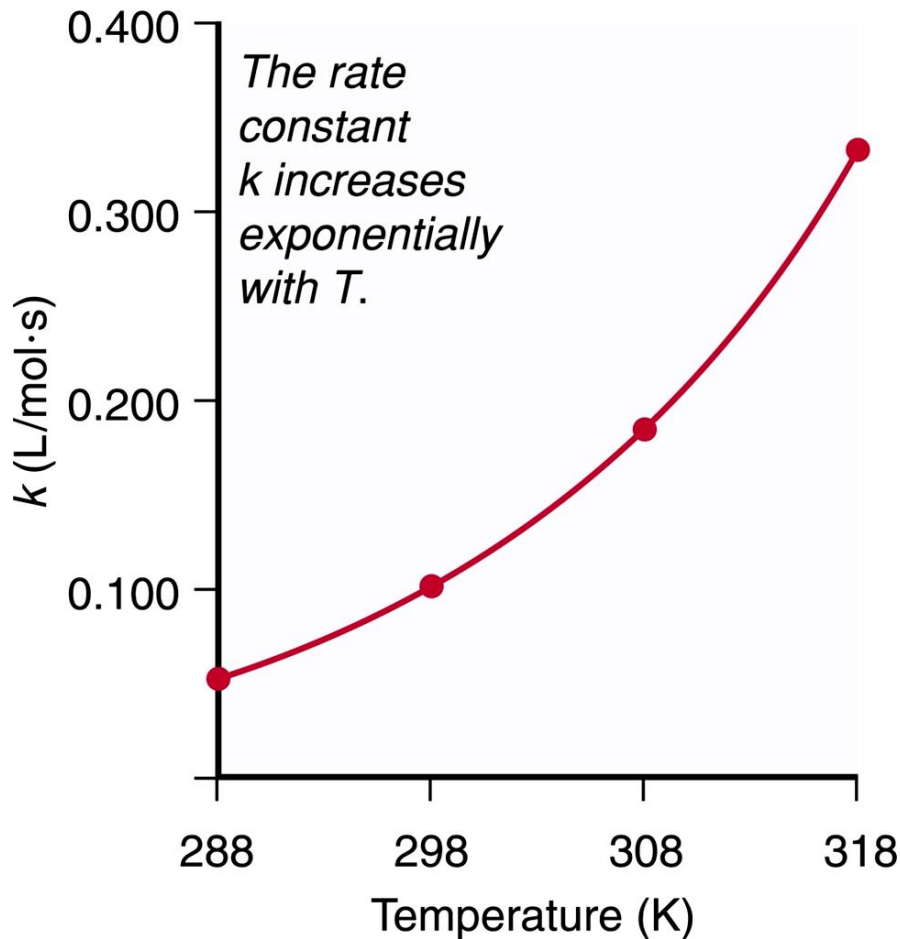

температура має значний вплив на швидкість хімічної реакції

при зміні температури на 10 °C швидкість реакції змінюється в 2-3 рази
правило Вант-Гоффа справджується лише в кімнатному діапазоні температур

приклад: гідроліз складного ефіру

[ester]	[H ₂ O]	T (K)	rate (mol/L·s)	k (L/mol·s)
0.100	0.200	288	1.04×10^{-3}	0.0521
0.100	0.200	298	2.20×10^{-3}	0.101
0.100	0.200	308	3.68×10^{-3}	0.184
0.100	0.200	318	6.64×10^{-3}	0.332

точні виміри показують, що залежність експоненційна

$$k = Ae^{-E_a/RT}$$

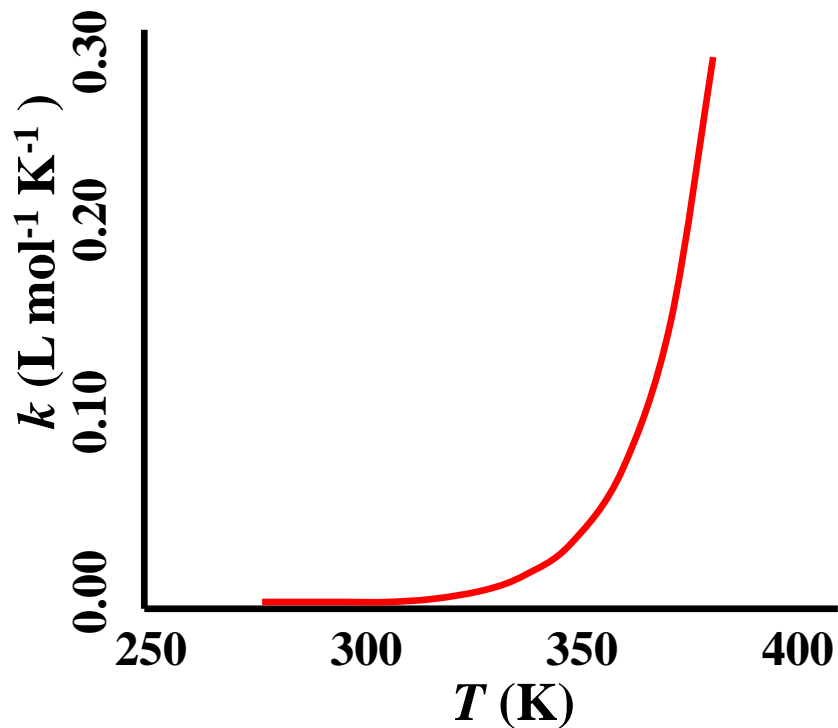
рівняння Арреніуса

виведене емпіричним шляхом в кінці 19 ст

E_a = енергія активації

k = константа швидкості

A = фактор кінетичний

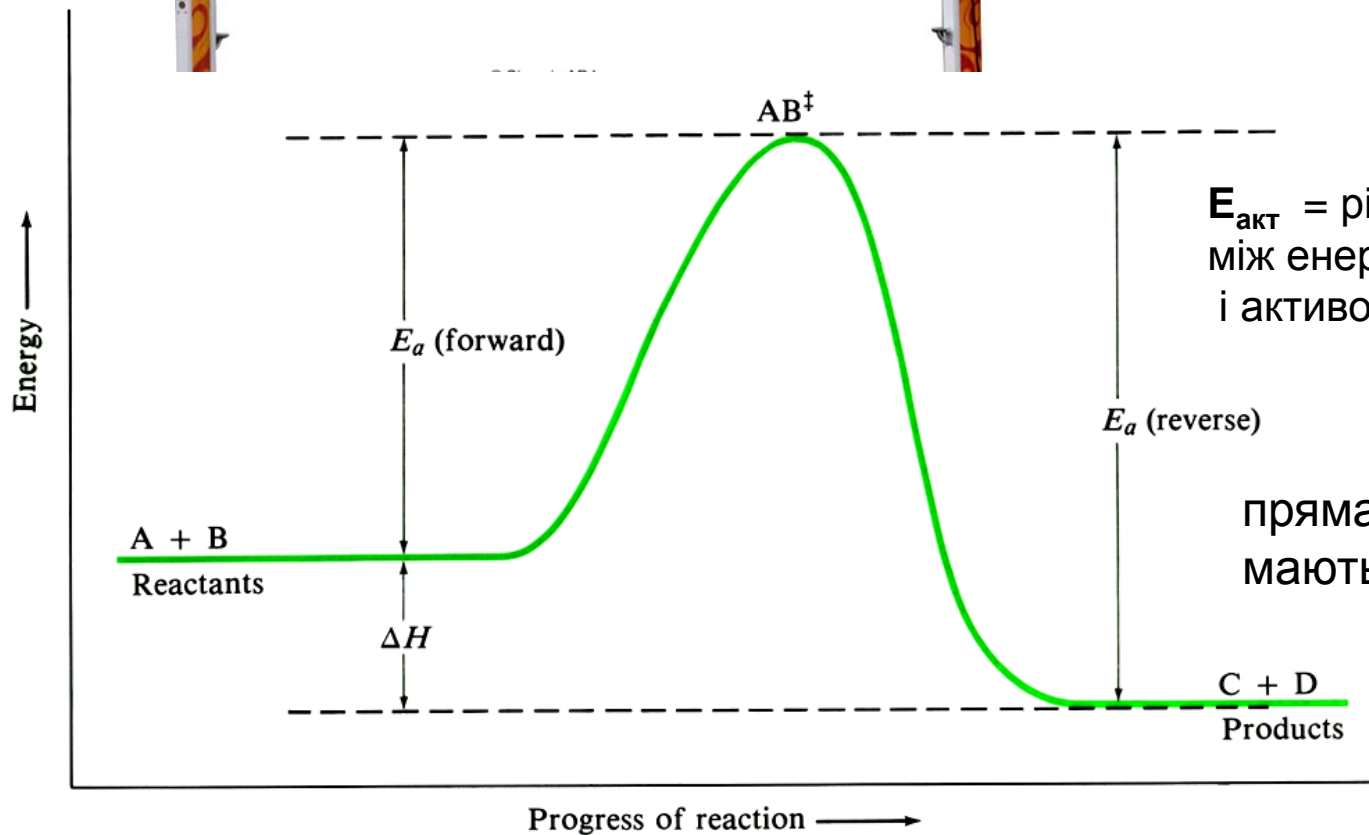

T (K)	k (L mol ⁻¹ K ⁻¹)
273	4.18 x 10 ⁻⁵
290	2.00 x 10 ⁻⁴
310	2.31 x 10 ⁻³
330	1.39 x 10 ⁻²
350	6.80 x 10 ⁻²
370	2.81 x 10 ⁻¹

$E_{\text{акт}}$ – енергія активації

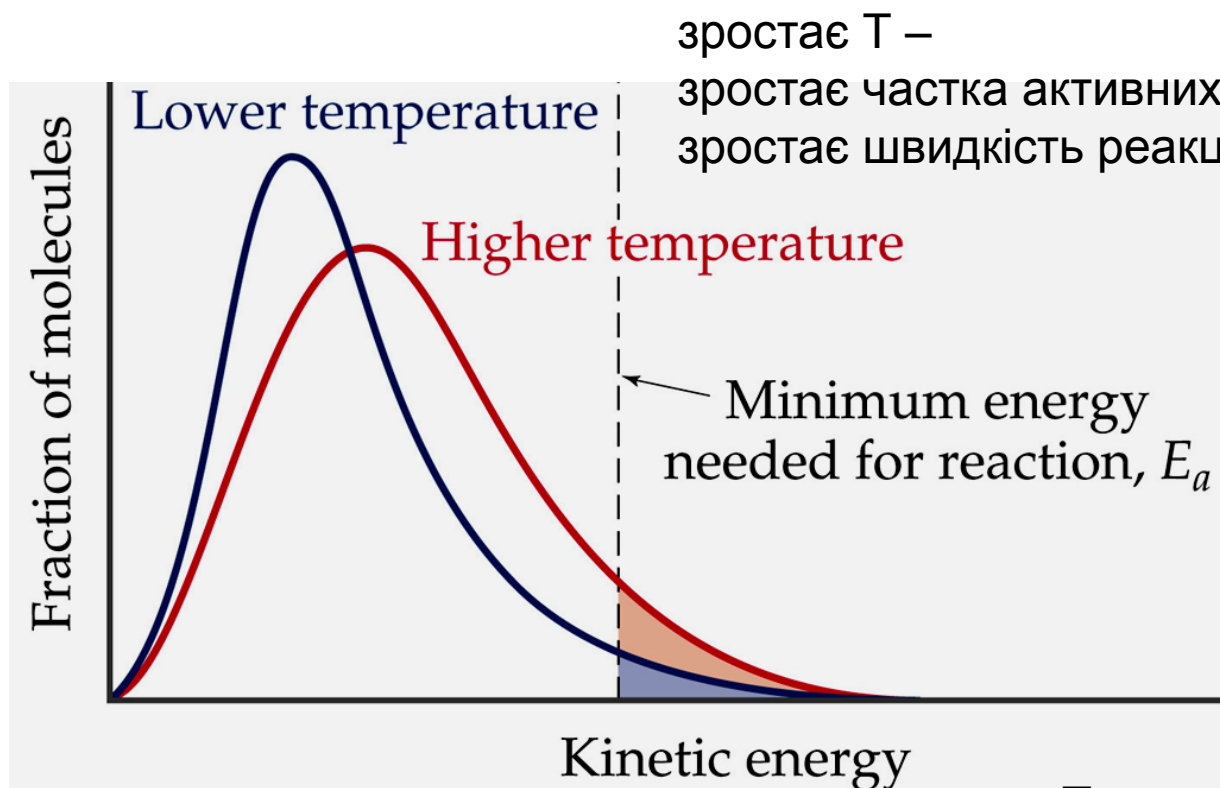
енергія, необхідна для подолання відштовхування між молекулами «енергетичний бар'єр реакції»

$E_{\text{акт}}$ = різниця між енергією реагентів і активованого комплексу

пряма і зворотня реакції мають **різні** значення $E_{\text{акт}}$

рівняння Арреніуса виводиться строго математично
 з теорії перехідного активованого комплексу
 з урахуванням молекулярно-кінетичної теорії (розподіл Максвелла-Больцмана)

T	$f_{act} (E_a = 50 \text{ kJ/mol})$
25°C (298 K)	1.70×10^{-9}
35°C (308 K)	3.29×10^{-9}
45°C (318 K)	6.12×10^{-9}

E_a (kJ/mol)	f_{act} ($T = 298$ K)
50	$1.70 \cdot 10^{-9}$
75	$7.03 \cdot 10^{-14}$
100	$2.90 \cdot 10^{-18}$

зростає E_{act} –

зростає частка активних молекул f_{act} –
зростає швидкість реакції

реальні реакції мають
різні величини E_{act}

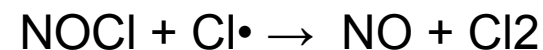
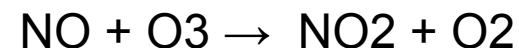
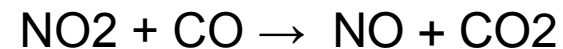
велика E_a

мала E_a

мала E_a

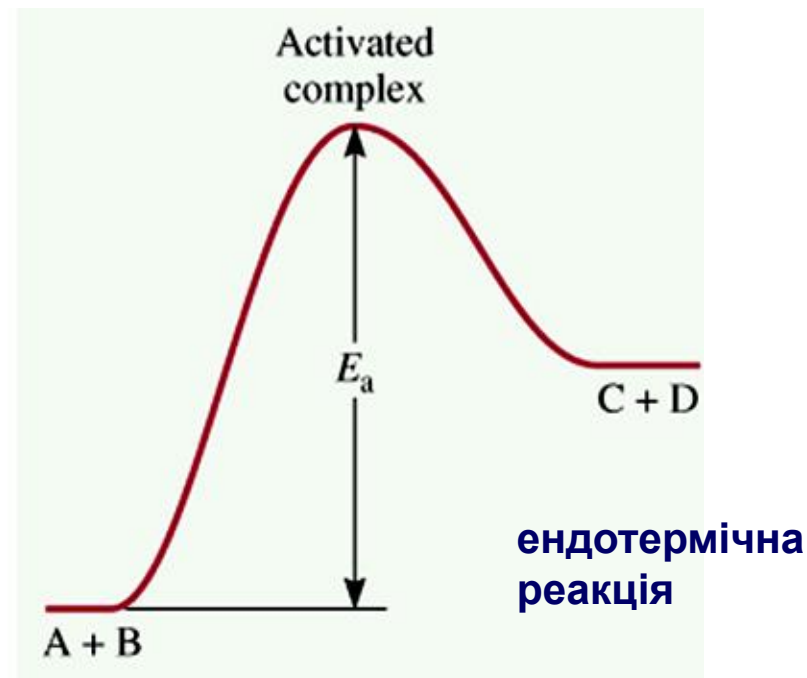
$E_a = 0$

$E_a = 0$

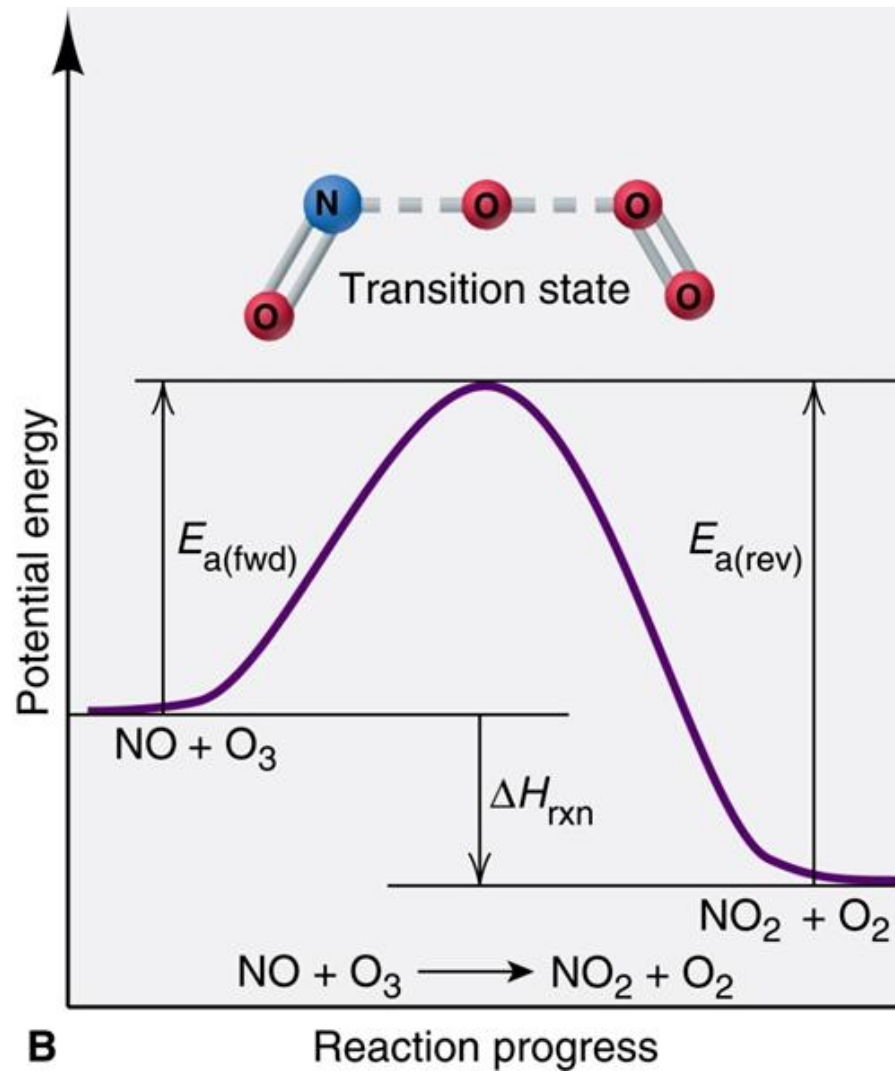
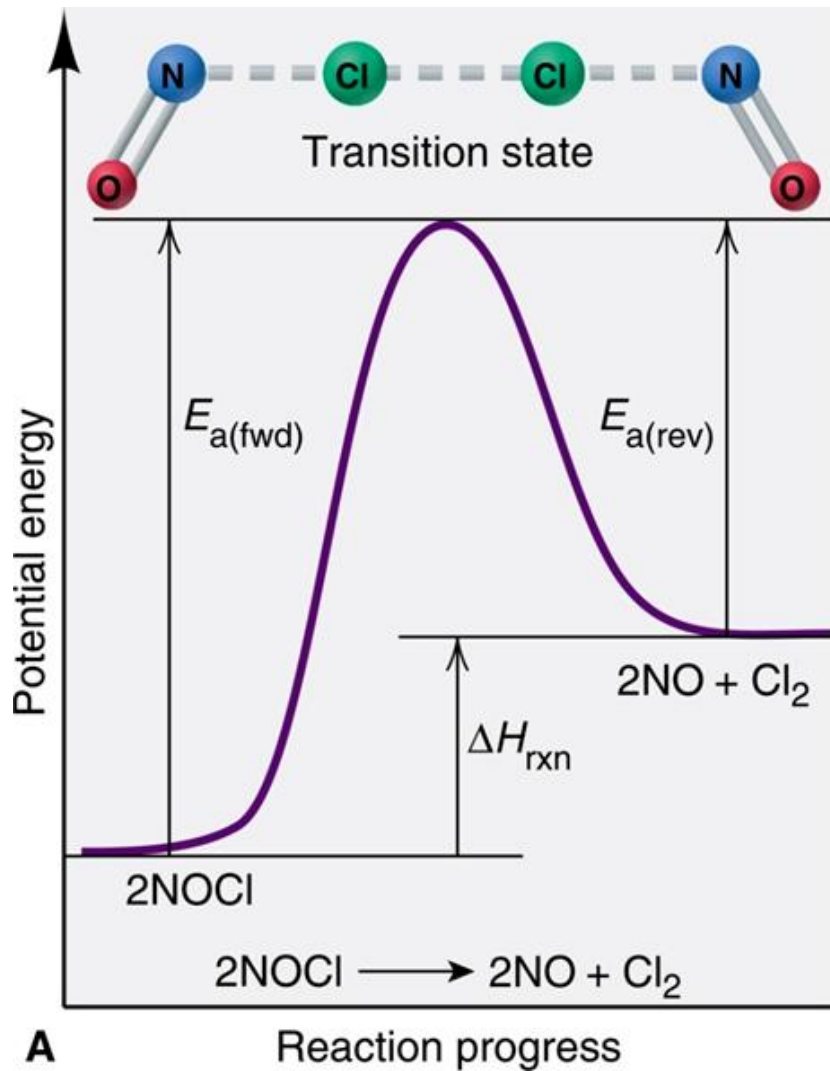
$$k = A e^{-E_a/RT}$$

швидкість реакції з низькою величиною E_{act}
незначною мірою залежить від температури

	екзотермічна	ендотермічна
E_a direct	50 kJ/mol	300 kJ/mol
E_a reverse	150 kJ/mol	100 kJ/mol
ΔH	-100 kJ/mol	+200 kJ/mol

приклади:

приклад: реакція в верхніх шарах атмосфери $\text{O}_3 + \text{O} \rightarrow 2\text{O}_2$

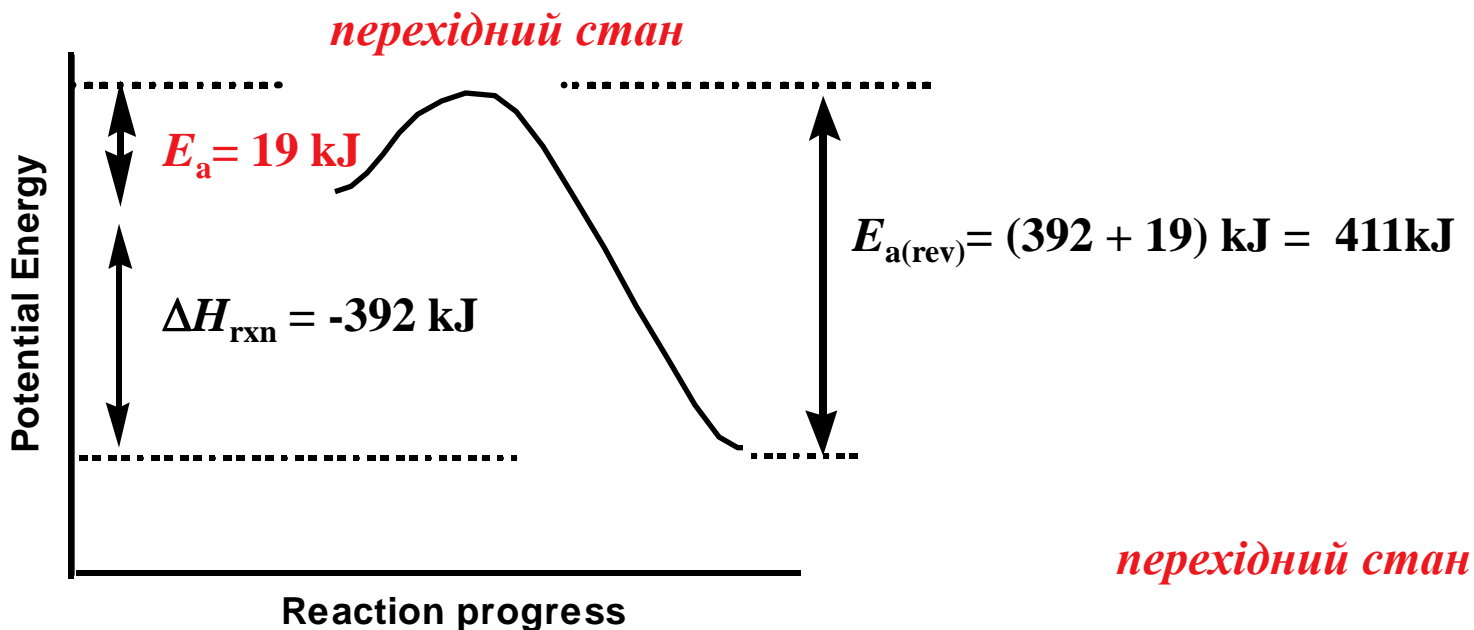
E_a прямої реакції становить 19 kJ

ΔH дорівнює -392 kJ

побудувати діаграму енергії, знайти енергію активації зворотної реакції і запропонувати структуру перехідного стану

$$\Delta H = E_{a(\text{fwd})} - E_{a(\text{rev})}$$

$$E_{a(\text{rev})} = + E_{a(\text{fwd})} - \Delta H_{\text{rxn}} = 19 \text{ kJ} - (-392 \text{ kJ}) = 411 \text{ kJ}$$

розрахунковий метод визначення енергії активації

проводять вимірювання швидкості реакції при двох значеннях температури

$$\ln k = \ln A - \frac{E_a}{R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

$$\ln \frac{k_2}{k_1} = - \frac{E_a}{R} \left(\frac{1}{T_2} - \frac{1}{T_1} \right)$$

лінійна форма р-ння Арреніуса

приклад: розклад йодоводню $2\text{HI} \rightarrow \text{H}_2 + \text{I}_2$

конст. швидкості рівні $9.51 \cdot 10^{-9} \text{ L/mol}\cdot\text{s}$ при 500 K і $1.10 \cdot 10^{-5} \text{ L/mol}\cdot\text{s}$ при 600 K

розрахунок E_a :

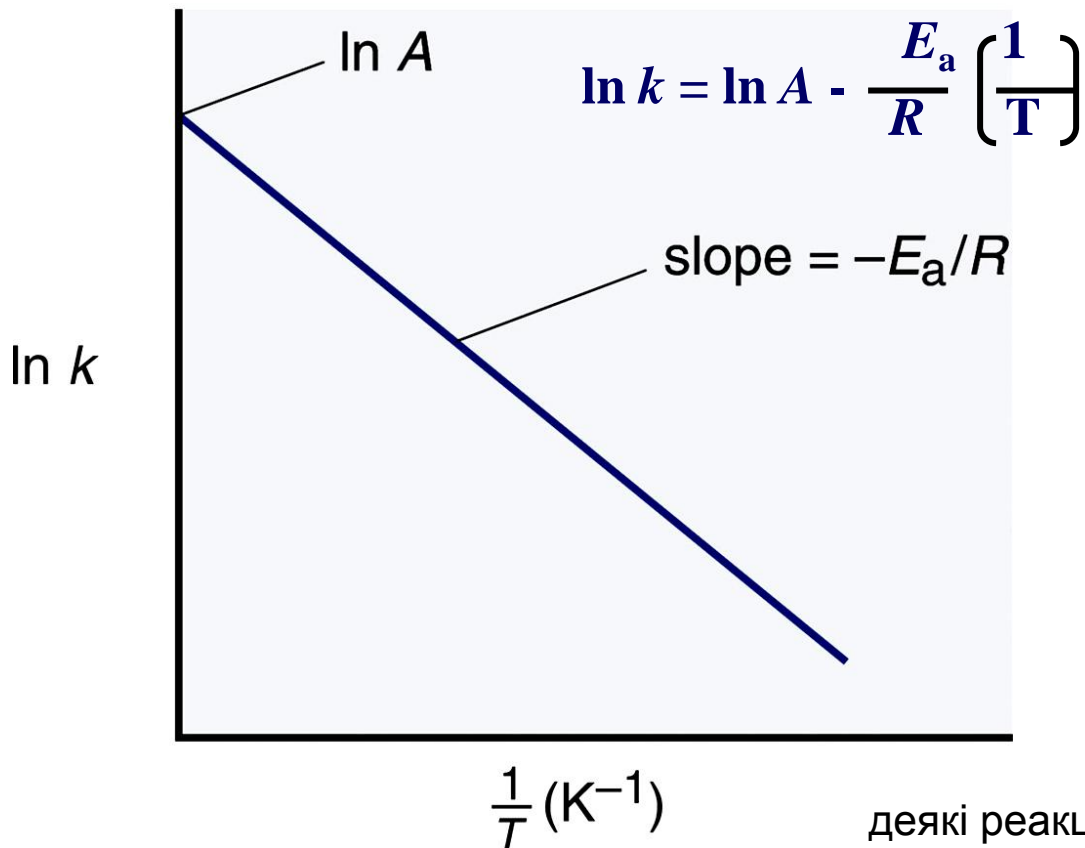
$$E_a = -R \left(\ln \frac{k_2}{k_1} \right) \left(\frac{1}{T_2} - \frac{1}{T_1} \right)^{-1}$$

$$E_a = -(8.314 \text{ J/mol}\cdot\text{K}) \ln \left(\frac{1.10 \times 10^{-5} \text{ L/mol}\cdot\text{s}}{9.51 \times 10^{-9} \text{ L/mol}\cdot\text{s}} \right) \left(\frac{1}{600. \text{K}} - \frac{1}{500. \text{K}} \right)^{-1}$$

$$E_a = 1.76 \cdot 10^5 \text{ J/mol} = 1.76 \cdot 10^2 \text{ kJ/mol}$$

графічний метод визначення енергії активації

1. виконати серію вимірів швидкості реакції при різних температурах
2. побудувати залежність швидкості від $1/T$ (координати Арреніуса)
3. провести лінійна апроксимація (м-дом найменших квадратів)
4. з коефіцієнта нахилу прямої вирахувати енергію активації

деякі реакції (напр., реакції полімеризації)
не піддаються лінійній залежності
в таких випадках **необхідно** будувати графік

вплив температури на хімічну рівновагу
ендотермічна реакція прискорюється в більшій мірі

